

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas

2003 m. rugsėjo 6 d.

Nr. 173 (31)

Saturday supplement September 6, 2003

No. 173 (31)

„I laisvę“ studijų savaitė Alytuje

P. Auštrevičius kalba „I laisvę“ studijų savaitėje.

„I laisvę“ fondo dviliktosios studijų Lietuvoje savaitė š.m. liepos 17–20 d. vyko Alytaus mieste, Dzūkijos sostinėje. Studijų tema — „Lietuvos kelias: praeities heroizmas ir ateities vizijos“. Kaip ir kiekvienais metais, šio pozityvaus visuomeninio judėjimo sambūris sutraukė gausų būrį dalyvių iš Lietuvos ir JAV. Konferenciją pasveikino Alytaus miesto meras Vytautas Kirkiliauskas, įžangos žodį tarė „I laisvę“ fondo lietuviškai kultūrai ugdyti centro valdybos pirmininkas dr. Kazys Ambrozauskas ir fondo Lietuvos filialo tarybos pirmininkas Jonas Kairevičius.

Vyriausiasis Lietuvos euroderbybininkas Petras Auštrevičius pirmąjį posėdį „XXI amžiaus iššūkiai ir Lietuva“ pradėjo pranešimu „Europos Sąjunga ir Lietuvos perspektyvos“. Pranešėjas analizavo reikšmingiausius Lietuvos gyvenimo klausimus — demografinę padėtį, ekonomikos kryptį, globalizacijos procesų įtaką Lietuvos raidai ir ateities perspektyvoms. P. Auštrevičius, ypač sėkmingai vadovavęs Lietuvos ir Europos Sąjungos deryboms, iš jautri kompozicijos rodyklės, pastebi ir reaguoja į visus mūsų jaunos valstybės politinio, ekonominio ir kultūrinio gyvenimo niuansus. Brandūs, giliai išmąstyti ir realybės pagrindu suformuoti P. Auštrevičiaus teiginiai grindžiami saikingu optimizmu ir aiškiu Lietuvos perspektyvos numatymu. Seimo narys, modernius krikščionis demokratas, Egidijus Vareikis, pradedamas pirmojo kalbėtojo mintis, priminė tris kertines, jau beveik realizuotas, valstybės uždavinius: stojimas į Europos Sąjungą, stojimas į NATO, geri santykiai su kaimynais. Įgyvendinus šiuos uždavinius, prieš Lietuvos visuomenę iškyla

daugybė kitų sprendimų problemų, tykančių XXI amžiuje. E. Vareikio apmąstymų ašis — naujoji Lietuvos geopolitika šių dienų situacijoje, kai tenka spręsti centro ir periferijos, atviro pasaulio ir tautinio uždaro (pranešėjo naujovės terminas „neopaktizmo“ terminas) prieštaravimus. Pranešėjo nuomone, lietuviams svarbu peržengti pastarąjį (tautinio uždaro) psichologiją ir drąsiai priimti globalius iššūkius.

Antrajame posėdyje — „Lietuvos kelias ir ateities vizijos“ — LR Seimo narys konservatorius Arvydas Vidžiūnas analizavo modernios visuomenės ir tradicijų santykių konservatyvumo požirius, atskleidė pilietiško ir tautiško kumo ryšį. Liberalas Eugenijus Gentvilas akcentavo stiprios ekonomikos ir stiprios valstybės priklausomybės dėsningumus, stiprinant švietimą bei skatinant konkurencingumą. Jam antrino LR Seimo pirmininko pavaduotojas liberalas Gintaras Steponavičius.

Sudėtingi dabarties ir praeities ryšiai, pasak prof. Vytauto Landsbergio, nulemia daugelį Lietuvos valstybės bruožų — teigiamų ir neigiamų. Šiuolaikinės lietuviškosios biurokratijos veikla savoje valstybės ir kultūrinio gyvenimo niuansus. Brandūs, giliai išmąstyti ir realybės pagrindu suformuoti P. Auštrevičiaus teiginiai grindžiami saikingu optimizmu ir aiškiu Lietuvos perspektyvos numatymu. Seimo narys, modernius krikščionis demokratas, Egidijus Vareikis, pradedamas pirmojo kalbėtojo mintis, priminė tris kertines, jau beveik realizuotas, valstybės uždavinius: stojimas į Europos Sąjungą, stojimas į NATO, geri santykiai su kaimynais. Įgyvendinus šiuos uždavinius, prieš Lietuvos visuomenę iškyla

Trečiasis posėdis — „Legendinė Dainava — laisvės kovų verpetuose“ — prasidėjo išsamiu istoriko Henriko Rimkaus studija apie Dainavos krašto partizaninį judėjimą, partizanų kovas ir jų vadų likimus. Šios tematikos tyrimai, visiškai išbraukti iš tyrėjų aki-

Klausosios paskaitų „I laisvę“ studijų savaitėje (pirmoje eil. iš kairės): prof. Vytautas Landsbergis, dr. Kazys Ambrozauskas; už jų matyti V. Alekna ir kiti. Visos nuotraukos Antano Petrausko.

račio sovietiniais metais, tik dabar įgauna pagreitį — pasirodo vis daugiau rimtų darbų. Tuo tarpu meninis šios istorinės tiesos apmąstymas ir atspindėjimas dėl įvairių prieštaringų šiuolaikinių situacijų, kai tenka spręsti centro ir periferijos, atviro pasaulio ir tautinio uždaro (pranešėjo naujovės terminas „neopaktizmo“ terminas) prieštaravimus. Pranešėjo nuomone, lietuviams svarbu peržengti pastarąjį (tautinio uždaro) psichologiją ir drąsiai priimti globalius iššūkius.

Dr. Mindaugas Bloznelis nušvietė mažai nagrinėtą Lietuvos Laisvės armijos savisaugos būrių veikimo taktiką ir strategiją Antrojo pasaulinio karo metais. Legendinio partizanų vado, kankinio Adolfo Ramanausko — Vanago dukra Aukšė Skokauskienė atskleidė teisingumo organų vykdomą politiką, kai ištisą dešimtmetį stabdomi arba nutraukiami bet kurie teisiniai procesai, siekiant patraukti visiems žinomus A. Ramanausko — Vanago budelius teisminei atsakomybėn. Nutarta kreiptis į Generalinę prokuratūrą, kad būtų susidomėta tokio vilkinių prieštarnais.

Studijų dienų dalyviai žūrėjo dokumentinį filmą apie rezistentą Konstantiną Bajerį — „Garibaldžio tyla“ (autorius Eugenijus Ignatavičius, režisierius Juozas Sabalius). Buvo aplankytas Aly-

taus A. Ramanausko — Vanago vidurinės mokyklos muziejus, Merkinės Kryžių kalnelis — partizanų palaidojimo vietos bei rezistencinės atminties puoselėtojas Juozas Kaupinis surinkti unikalius eksponatai Merkinės kraštotyros muziejuje.

Trečioji studijų diena paskirta iškiloms išeivijos asmenybėms — prof. Juozui Braukodamas valstybės politiką nustatant kultūros pirmumus. Apibendrinant studijų savaitę, buvo paskelbtas kreipimasis į Kultūros, švietimo ir mokslo ministerijos dėl menininkų, kuriančių istorinę temą, remimo.

Dr. Mindaugas Bloznelis nušvietė mažai nagrinėtą Lietuvos Laisvės armijos savisaugos būrių veikimo taktiką ir strategiją Antrojo pasaulinio karo metais. Legendinio partizanų vado, kankinio Adolfo Ramanausko — Vanago dukra Aukšė Skokauskienė atskleidė teisingumo organų vykdomą politiką, kai ištisą dešimtmetį stabdomi arba nutraukiami bet kurie teisiniai procesai, siekiant patraukti visiems žinomus A. Ramanausko — Vanago budelius teisminei atsakomybėn. Nutarta kreiptis į Generalinę prokuratūrą, kad būtų susidomėta tokio vilkinių prieštarnais.

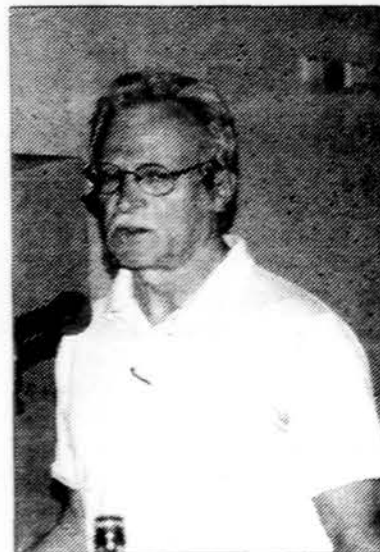
Studijų dienų dalyviai žūrėjo dokumentinį filmą apie rezistentą Konstantiną Bajerį — „Garibaldžio tyla“ (autorius Eugenijus Ignatavičius, režisierius Juozas Sabalius). Buvo aplankytas Aly-

taip pat turėjo, ką prisiminti. „I laisvę“ fondo valdyba specialia premija apdovanojo vertėją, literatūros tyrinėtoją Tatjaną Maceinienę už knygą *Pašauktas kūrybai*, kurioje ji, remdamasi laiškais ir kita autentiška medžiaga, originaliai interpretavo A. Maceinos asmenybę.

„I laisvę“ studijų dienų sklandžiu vyksmu rūpinosi žurnaliste Aldona Žemaitytė, Garliavos J. Lukšos — Daimanto gimnazijos direktorius Vidmantas Vitkauskas bei visos būrys fondo bičiulių, bendraminčių iš Vilniaus, Kauno, Alytaus.

Nors konferencijoje dalyvavo garsūs, kompetentingi Lietuvos ir išeivijos politikai bei mokslininkai, centrinė žiniasklaida šiam renginiui demostatyviai neskyrė jokio dėmesio.

Grazina Mareckaitė

Prof. B. Kuzmickas.

E. Gentvilas.

„I laisvę“ studijų savaitės dalyviai Alytuje — A. Žemaitytė ir V. Vitkauskas.

Rainer Maria Rilke

IŠ „VALANDŲ KNYGOS“

VASARĄ PALYDINT

Tavęs nestebina audra —
iš lėto tvinko ji,
ir medžiai lekia, o su jais
alėjos pajuda.
Ir tu žinai, ko bėgo jie
nuo to, kurin eini,
ir tavo jusnys gieda jam,
pro langą kai žvelgi.

Savaitėm vasaros tyloj
vis kilus medžiuose
sula srauvės dabar žemyn
link to, kurs kuria tai.
Gal numanei, kas ta galia,
kai vaisių palietei,
dabar ji paslaptina vėl,
ir vėl kaip svečias tu.

Tau buvo vasara — namai,
kur viskas žinoma —
dabar reikės sugrįžt širdin
ir eit kaip lyguma.
Didi vienatvė prasidės,
apkurtę dienos bus,
lyg sausą lapą vėjas tau
pasaulį vėl išpūs.

Pro jo apnuogintas šakas
bus likęs tau dangus;
kaip žemė, vakaro daina
būk, gaubiamas tu jo.
Būk nuolankus kaip tvarinys,
tikrovei pribirstas,
kad Tas, kurs garsus, ir tave,
pajustų glėbdamas.

PASKUTINYSIS NAMAS

Paskutinysis namas šiame kaime
toks vienišas, kaip niekur pasauly.

Ir gatvė, šiame kaimely pratesta,
iš lėto rangosi tamsion naktin.
Tasai kaimelis tai tik perėja
tarp toliu dviejų, nykių ir baugių,
ir vietoj tako kelias pro namus.

Palikę kaimą tą kelias ilgai,
ir daug galbūt išmirs jų pakeleį.

DIENOJANT IR TEMSTANT

Dienojant tu esi kaip gandas,
kurs daug kam aidai pašnabdom;
tyla tu valandai išmušus,
kai ji užsiveria letai.

Ir juo labiau diena išblėsta,
juo, mano Dieve, tu arčiau.
Lyg dūmai kyla iš stogų
aukštyn tavoj karalystė.

UŽMARŠTIS

Bevakarieniaujant kartais kai kas
kelias, išeina, ir eina, eina jis, —
kur nors Rytuos bažnyčia užmiršta.

Ir gedi jo vaikai kaip mirusio.

Ir tas, kurs miršta savo namuos,
palieka prie stalo ir stiklo gyvent,
o vaikai iškeliauja pasaulin lankyt
bažnyčios, jo jau seniai užmirštos.

DIDŽIOJI ISTIKIMYBĖ

Jei man akis aptemdintum, tave matytiau,
jei man ausis apkurtintum, tave girdėtiau,
be kojų pas tave ateit galėtiau,
ir be burnos tave maldaučiau.
Jei likčiau aš be rankų, tave apglėbtiau
sava širdim kaip ir ranka,
jei širdį sustabdytum, smegenys tuoj imtų plakt,
ir jei smegenys man užsidegtų,
ant savo kraujo neščiau aš tave.

Vertė Alfonsas Tyruolis

Šimet suėjo šimtas metų, kai buvo parašyta R.M. Rilke religinės mistikos ir Dievo ieškojimo (daugiausia žemiškais įvaizdžiais) *Valandų knyga*. Ją sudaro 3 dalys: „Knyga apie vienuolinį gyvenimą“, „Knyga apie šventkeliones“ ir „Knyga apie neturtą ir mirtį“. Čia pateikiami vertimai imti iš antrosios *Valandų knygos* dalies. Tik pirmoji dalis tebuvo išversta į lietuvių kalbą („Requiem“, 1995).

A.T.

Šio šeštadienio priedo puslapiuose:

Sekminga „I laisvę“ studijų savaitė. — 1 psl.

A+ Elena Dauguvietytė-Kudabienė. Prisimintas poetas Bernardas Brazdžionis. — 2 psl.

Keli žodžiai apie prof. V. Falkenhahn. — 3 psl.

Pianisto A. Žlabio laimėjimai, V. Juozapaitis JAV-se. 4 psl.

Prisimintas Poetas

„Aš su tūkstančiais šios epochos nelaimingųjų ieškojau prasmės ir tikrojo kelio. Aš bridau per naktį ir pelkes, kad išiečiau į areną ir Viešpaties kalnus. Aš su savo tauta atsistočiau prie praeities vartų ir meldžiausi kartu su tais, kurie atėjo prieš mane, ir su tais, kurie atėjo su manimi“.

Taip apie savo kūrybos ir gyvenimo kelią yra sakęs mūsų didysis tautos dainius Bernardas Brazdžionis. Šių metų liepos mėnesį sukako vieneri metai, kai poetas, sulaukęs 95 metų, tyliai užbaigė žemiškąją kelionę savo Los Angeles namelyje. Metinių proga Kauno Petrašiūnių kapinėse, prigludusios į amžinam poilsiui, prie vasaros gelėmis prazdusio kapo susirinko poeto gerbėjai, sesuo ir poezijos skaitytojai. Tuo tarpu Taikos prospekte, Brazdžionių gyvenamojo namo priekyje, išaugo poetui skirtas paminklas. Los Angeles lietuvių tarpe, kur Bernardas Brazdžionis, 1955 metais persikėlęs su šeima iš Bostono, gyveno iki pat gyvenimo saulėlydžio, šis žymus žmogus, brandžios poezijos kūrėjas ir daugelio premijų laureatas, buvo kartu mielas, šiltos sielos draugas, veiklus lietuvis.

Š. m. rugpjūčio 3 d. Šv. Kazimiero parapijos salėje vykusioje metinėse poetą pagerbė šeima ir tie, kurie jį sutikdavo šventadieniais, kurie kartu su poetu toli nuo Lietuvos dirbo kultūrinį darbą, kurie redagavo *Lietuvių dienų* žurnalą, rinkdavosi diskusijoms Dailių menų klube. Mes poetą prisimename, kaip malonų visų renginių svečią, kalbėjusį tvirtu balsu, įtikinančiai, su įprasta humoro gaidele, kiek-

viena proga vis skaičius naujas savo eiles, nes poetinio įkvėpimo netrūko jam iki pat mirties.

Štai dar gyvai prisimename praėjusių metų birželio 1 dieną vykusį albumo pristatymą *Poetas Bernardas Brazdžionis grįžta į Lietuvą*. Tai paskutinis poeto viešas pasirodymas, kurio metu jis pasakė: „Aš nieko neišsinešu, viską palieku jums“, ir savo kalbos pabaigoje dar pridėjo: „...o dabar dedu tašką...“. Šį tašką poetas padėjo savo žemiškai kelionei ir po šio karto mūsų pažnyčio kieme neišvydome šio žvalių mėlynų akių, malonaus senelio. Dažnai tikrai nežinodavai, ar poetas visus pažįsta, ar tik įgimta dvasios šiluma leidavo jam bendrauti su visais vieno-dai nuosirdžiai.

Poetas Bernardas Brazdžionis, kaip pats yra sakęs, „ieškojęs prasmės ir tikrojo kelio“ savo gyvenime, kaip ir dauguma tos kartos lietuvių, patyrė tremtinio dalia, paliktų namų skausmą ir naujakurio vargus. Daug sielvarto patyrė ir asmeniniame gyvenime, netekęs prieš laiką dviejų savo vaikų. Nepaisant to, jis tiek savo poezijoje, tiek savo gyvenime neprarado gilaus tikėjimo Dievo teisingumu ir pomirtinio gyvenimo palaima.

Poeto kasdienybėje jo stiprybės šaltinis buvo Aldona Brazdžionienė, jo ištikimoji gyvenimo draugė. Kaip kiekvienas žmogus, poetas, atitūkęs nuo rašomojo stalo, surasdavo džiaugsmą namelių supančiame vaismedžių sode ir augančiuose anukuose. Turbūt pati artimiausia iš visų, senatvėje teikusi atsparą ir poeto mirties toliau puoselėjanti garsaus savo senelio

atminimą, yra Dalytė Trotmanaitė-Lovett. Dabar keturių vaikų mama, kurių jauniausias pavadintas prosenelio vardu, gyvena San Diego mieste. Visada aktyviai dalyvavusi lietuviškoje veikloje, šiuo metu, kartu su kitais tautiečiais, įsteigė San Diego šeštadieninę mokyklą, kuriai pati vadovauja.

Poeto Bernardo Brazdžionio metinių proga Dalytė apžvelgė savo senelio gyvenimą ir kūrybą, šiltai prisiminė jį ir kaip garsų poetą, ir kaip mylimą senelį. Dalytė, paveldėjusi iš poeto ne tik šviesias garbanas, bet ir šiltą veido išraišką bei jautrią sielą, su seneliu jautė ypatingą ryšį. Metinių proga ji sutiko pasidalinti mintimis apie šį artimą ir mielą jai žmogų, kurį ji vadino „tėtuku“.

— Kuri vaikystės akimirka, praleista kartu su seneliu, Tau ypatingai išliko atmintyje?

— Tiek yra tų nuostabių akimirkų, kad negalėčiau tik vienos išskirti. Daug gerų prisiminimų turiu iš jaunystės Vistose. Kai Močiutė išėjo į pensiją, jie abu su Tėtuku nusipirko 2 ir pusę akrų žemės Vistose, pastatė namą ir įkūrė ūkį, kuriame, buvo ančių, vištų, kalakutų ir net paršiukų.

Tėtukas paršiukus vadino Laverne ir Shirley, nes tuo laiku buvo tokia programa, kurią Tėtukas mėgo. Vistose buvo puiku augti. Močiutė dirbo darže, o Tėtukas rašė. Dažnai jis su mumis pasidalindavo savo kūryba, ir visi pasidžiaugdavom. Tėtukas dažnai rašė savo kabinetė. Mes žinojome, kada galima jam trukdyti, o kada ne. Į jo kabinetą galėjome užėiti, kada norėjo-

Poetas Bernardas Brazdžionis su dukraite Dalyte Lietuvoje.

me, bet ilgai trukdyti buvo nevalia. Juk jis buvo ne tik poetas, bet ir dėstytojas, redaktorius ir visuomenės veikėjas. Labai gerbiau ir mylėjau savo Tėtuką nuo pat mažens. Dažnai jis pasisodindavo mane ant kelių ir kalbindavo.

— Dalytė, Tu lydejai savo senelius, 1989 metais pirmą kartą vykstančius į Lietuvą. Ar prieš šią kelionę išvaizdavo, kaip populiarius ir gerbiamus yra poetas Bernardas Brazdžionis? Koks buvo Tavo išpuolis po šios kelionės?

— Kai išlipome oro uoste Vilniuje — pamaciau bekrastę minią žmonių, kuri kaip jūra pakėlusė nešė mano Tėtuką. Tada supratau, kad Lietuvos žmonės tiek pat myli poetą Brazdžionį, kiek aš. Juk visą gyvenimą žinojau, kad jis yra ne tik gerbiamas poetas, bet ir mylimas tautos sūnus, kuris savo meilę Lietuvai rodė kiekvienu veiksmu. Visą gyvenimą

pasidalijome Tėtuku su išeivijos lietuviu, o tą dieną, pamaciausi tūkstantinę žmonių minią, supratau, jog teks dailintis su visa Lietuva.

Sie pirmieji išpuoliai gyvi dar ir dabar mano mintyse. Pradėjau suvokti, kiek Bernardo Brazdžionio eilės daug reiškė ne tik Sibiro tremtiniams, bet ir visiems pavergtoji ir vos nenumirusioji Lietuvoje. Kur tik pasirodydavo poetas Bernardas Brazdžionis, ten jį lydėdavo tūkstančiai veidų: vieni laikydavo išaugotus poezijos rinkinius, kaip maldaknyges, kiti laukdavo pamatyti poetą, kurio eilėse rado vilties ateitį. Kiek kartų mačiau Tėtuką, bučiuojantį Sibiro tremtinių močiutės rankas, iš susijaudinimo vos tramdantį sąsaras. Tokie momentai pasilieka visam laikui mintyse ir širdyje.

Kai grįžau iš Lietuvos, Los Angeles Veiklos centro direktorius Zigmas Viskanta pa-

kviėtė dalyvauti Lietuvos išsižadavimą remiančioje veikloje. Po šios kelionės aš dar labiau troškau dirbti Lietuvos labui, todėl jaučiausi laiminga, kad pati dalyvavau istoriniu laikotarpiu, kuris vedė į Lietuvos laisvę.

— Dalytė, Tu mūsų tautos dainių pažinai kasdieniame gyvenime, nes jo namuose praleidai dalį savo vaikystės. Kurios senelio gyvenimo vertybės Tau pačios svarbiausios?

— Negaliu atsakyti į šį klausimą, nepaminėjusi ir Močiutės. Jie abu turėjo nuostabius santykius-meilę, pagarbą ir tarpusavio toleranciją. Mudvi su vyresne seseria Bitute su seneliais praleidome daugiausia laiko. Nuo mažens lankydavome ateitininkų būrelius, todėl daug ko išmokome šioje organizacijoje. Aš džiaugiuosi, kad jie nebijodavo pasakyti „ne“, neleido visko, ko prašydavome. Vaikai nevaldė mūsų namų, tėveliai juose tardavo svarbiausią žodį.

Bet grįžkime prie Tėtuko gyvenimo vertybių. Jų gyvenime, kaip ir kitų, buvo daug džiaugsmo, bet taip pat ir nelaimių bei nusivylimų. Tėtukas savo vaikus mylėjo, nepaisant mūsų blogų sprendimų ir moko mums tą meilę parodyti. Kartais eiles surimuodamas pasakydavo, kad drauge skambino: „Dalytė, skambino Živilė, tavęs nerado — nusivylė“. Tėtukas mėgo juokauti. Dažnai vakarais Močiutė, Tėtukas, Bitutė, aš, kartais ir mano mama Saulutė, ir kiti, apsidė stala, ilgai pasakodavome savaitės nuotykius ir plyšdavome iš juoko. Tėtukas buvo mūsų šeimos sangvynikas. Jis mus pralinksminavo su savo juokais, anekdotais ir gyvenimo nuotykiu. Jo meilė ir giedri nuotaika dar ir dabar šildo mano širdį.

— Ar mėgdavai vaikystėje skaityti *Meškiuką Rudnosiuką*?

— Ne tik mėgdavau skaityti Rudnosiuką, bet, kai buvau 6 metų, mano Tėtukas pažadėjo man vieną dolerį, jeigu atmintinai išmoksiu visą knygą. Prieš 30 metų už dolerį dar galima buvo daug nusipirkti, tai, aišku, mes sudarėme sutartį. Dar ir dabar galėčiau kelis puslapius iš eilės padeklamuoti, bet, deja, nieks manęs nepašauks. Aš pati šį papirkimo metodą naudoju savo vaikams. Gal psichologiškai šis būdas nepatartinas, bet drįstu sakyti, kad manęs nepagadino.

— Ačiū, Dalytė, už Tavo mintis ir įdomius prisiminimus.

Poetas Bernardas Brazdžionis, dar gyvas būdamas, tapo mūsų tautos legenda, kuri negalėjo priklausyti nei šeimai, nei draugams ar artimiesiems, su kuriais bendravo ir kurie galbūt poetui teikė minčių, įkvėpimo. Jis daug anksčiau, nei žlugo politinė spauda, savo žodžiu grovė ne tik laiko ribas, bet ir bet kokios dvasinės priespaudos varžtus, nes poetinė mintis visada lieka laisva. Todėl neatstiktinai aktorė Virginija Kuchanskaitė, metinių proga Los Angeles scenoje skaičiusi Bernardo Brazdžionio poeziją, savo pasirodymą užbaigė eilėraščiu „Per pasaulį keliauja žmogus“. Tai poezija, kuri išaugo iš poeto skausmingo tiesos ieškojimo, iš daugelį metų širdyje nešiojamos tėvynės ilgesio ir begalinio artumo su Aukščiausiuoju. Tikime, kad poetas Bernardas Brazdžionis, palikęs neišsemiamas dvasinio lobyno ateinančioms kartoms pasiekė „Viešpaties kalnus“.

Asta Pakuckienė

Visos mūsų tautos netektis

Prieš keliolika metų (rašantis nebesugeba prisiminti tikslesnės datos), vieną anksčiau rudens rytą skambtelėjo telefono skambutis. Pakėlus ragelį, pasigirdo moteriškas balsas:

— Labas rytelis, mes jau atvykome.

Paskui, tarytum atspirą, šydamas, pridūrė:

— Mes skubėdami truputį per anksti atvažiavome.

Kas gi buvo tie ankstyvi sveteliai? Tai Kanados lietuviai, Hamiltono scenos darbuotojai, susispietę „Aukuro“ eilėse. O telefonu kalbėjo Elena Dauguvietytė-Kudabienė, „Aukuro“ teatro steigėja, režisierė ir dažna vaidmenų atlikėja.

Tą nebeatmenamų metų rudens ankstyvą rytą, vieni sunkvežimiu, o kiti lengvais automobiliais per 10 valandų iš Hamiltono į Čikagą atvykę, hamiltoniečiai, pagirtinai pasirodė Jaunimo centre surengtame teatro festivalyje. Elena Dauguvietytė-Kudabienė ir jos vadovaujami „Aukuro“ teatralai dalyvavo visuose ligšioliniuose lietuvių teatro festivaliuose. Taipgi „Aukuras“ ne kartą atliko įvairius kitus scenos veikalus Jaunimo centro scenoje. Aukuriečiai, nepaisydami ilgų ir varginančių kelionių, dažnokai keliaudavo ir savo sukurto menu dalindavosi su arti ar toli gyvenusiais savo tautiečiais.

Deja, deja... Elena Dauguvietytė-Kudabienė, „Aukuro“ teatro nenurimstanti širdis, daugiau nebevažinėsi ir nebe-

Elena Dauguvietytė-Kudabienė.

lankys lietuvių Čikagoje bei kituose lietuvių telkiniuose. Elenos Dauguvietytės nebėra. Ji iškeliavo į Anapus. Tai atsitiko 2003 m. liepos 22 d. Žinia apie jos mirtį atkeliavo perne-lyg pavėluotai. Nesmagu ir apmaudu.

A+A Elena yra rež. Boriso Dauguvietio, žymaus Lietuvos dramos teatro darbuotojo, pėdomis pasekusi atžala. Tėvui buvo lemta palikti Lietuvoje. Jo dukroms — Elenai, Anastazijai ir Ksenijai — teko

iseiviskoji dalia.

Elena Dauguvietytė savo teatrinį veikimą pradėjo Kaune, Jono Lauciaus įsteigto Jaunimo teatre. Jame drauge reikišė Zita Kevalaitytė, Birutė Pukelevičiūtė, Kostas Ostauskas, Algirdas Kaurauskas ir kiti. Teatrui vadovavo Stasys Santvaras.

Pasibaigus II Pasaulinio karo veiksmais, lietuviai išėvėiai būsė stovyklose. Augsburg (Haunstettene) stovykloje gyvenę, iš Lietuvos pasi-

traukę, dramos teatro aktoriai: Henrikas Kačinskas, Juozas Palubinskas, Kazys Vasilas ir kiti, ėmėsi pastangų įkurti dramos teatrą. Pavyko. Netrukus steigėjų eiles papildė Alfonsas Brinka, Vitalis Žukauskas, Kazys Ozelis, Stasė Kiešaitė, Zita Kevalaitytė ir kt. Jų tarpe buvo ir Elena Dauguvietytė.

Susitelkę aktoriai repetavo, rengėsi dramos veikalų pastatymams. Spektakliai buvo rengiami ne tik Augsburg, bet ir kitose lietuvių gyvenamose vietovėse. Keliaudavo visokiomis įmanomomis priemonėmis. Keliaudavo ir džiugindavo savo tautiečius gyvu lietuvišku žodžiu. Aktorės Elena Dauguvietytė ir Zita Kevalaitytė iš mažens mėgo dainuoti. Abi gerai susidainavusios linksminavo klausytojus.

Ilgainiui Augsburgio teatralai išsiskirstė. Elena Dauguvietytė (ištekėjusi už Edvardo Kudabos) išvyko į Kanadą ir pastoviai įsikūrė Hamiltone, plieno, tekstilės ir kitokios pramonės mieste. Šiame mieste apsigyveno daugiau kaip tūkstantis lietuvių. Bematant prasidėjo visuomeninis veikimas. Kūrėsi Romos katalikų parapijos, steigėsi lituanistinė mokykla ir įvairios organizacijos. Elenos Dauguvietytės-Kudabienės deka, įsteigė dramos mėgėjų teatrą „Aukuras“.

Vargu ar šiandien koks praeities galėtų suskaičiuoti „Aukuro“ atliktus pastatymus, spektaklius ir kitus darbus. Apie tai kalbant, negalima

nepaminti ir kitose Kanados bei JAV vietovėse veikusių lietuvių teatro sambūrių. Deja, daugelis tiems sambūriams priklaususių žmonių negrįžta-mai išėjo į Anapus, o kiti pavargo, išsisėmė, suseno. Tačiau Hamiltono „Aukuras“, papildydamas savo eiles prieaugliu, išsilaikė iki šių dienų.

Elena Dauguvietytė-Kudabienė prieš keliolika metų štai kaip kalbėjo: „Didžiausią sunkumą sudaro jaunimas. Kaip žinote, jeigu kas iš jaunimo dainuoja, tai ir šoka, ir dažniausiai sportuoja. Neskaitant mokyklos, dažnai dar privačiai ima muzikos, baleto pamokas ir t.t. Dažniausiai man reikia prie jų prisitaikyti. Anksčiau man teko taikytis ir prie vyresnio amžiaus aktorių, kadangi jie dirbo fabrikuose. Dabar dauguma nebedirba — išėjo į pensiją“.

Kanadoje veikia Daugia-kultūrinė sąjunga, kuriai priklauso ir „Aukuro“ teatras. Ši sąjunga rengia festivalius. Veikalai statomi lietuvių, o kartais ir anglų kalba. Elenos Dauguvietytės-Kudabienės ryžtu, „Aukuras“ anglų kalba pastatė J. Marcinkevičiaus „Mindaugą“, J. Jankaus „Peilio ašmenys“ ir kt.

Jaučiasi pareiga pakartoti ir šiuos Elenos Dauguvietytės-Kudabienės žodžius: „Mylėkite išeivijos teatrą, nors jo pagrindą sudaro mėgėjai. Visa bėda, kad senasis žiūrovas kartu su mumis paseno. Būtinai reikia sudominti jaunimą... Kartais mes per daug džiaugiamės smulkmenomis. Mes džiaugiamės, kad mūsų prieauglis padidina lietuviškai dainelę ir tiesiog

einame iš proto, kai pamatome savo sūnų ar dukrą stovintį prie Lietuvos vėliavos. Mes džiaugiamės, kad mūsų vaikai šoka tautinius šokius, bet nekreipiame dėmesio, kai jie, net koncertų ar švenčių metu, savo tarpe kalba angliškai.“

Man asmeniškai teatras davė tiek daug laimės ir džiaugsmo, todėl aš jaučiu pareigą savo sugebėjimais pasidalinti ir su kitais“.

Elena Dauguvietytė-Kudabienė, jos artimųjų ir bendradarbių vadinta Nele, arba net Nelka, džiaugėsi teatru. Ji reikišė ir Kanados profesio-

nalinėje teatro scenoje, o taip pat pagal išgales lietuvių visuomeniniame gyvenime. Jai priklausė nuosirdi pagalba ir padėka. Tik gaila ir nesmagu, kad mes neįstengėm jos atitin-kamai įvertinti. Neįstengėm jos pagerbti ir jai pasitraukus iš gyvųjų tarpo. Ką gi, šiaip taip sugebame velionę prisiminti tik praslinkus daugybei dienų. A+A Elena Dauguvietytė-Kudabienė, kaip yra žinoma, mirė 2003 m. liepos 22 d. Žinia apie jos netektį mus pasiekė tik rugpjūčio 27 d. Tebūna velionė šviesu ir malonu Anapus.

Petras Petrutis

Romualdo Požerskio fotografijų paroda

Š. m. spalio 3 d., 6 val. po pietų, Norwich Heritage Discovery centre bus atidaryta žymaus Lietuvos fotomenininko Romualdo Požerskio darbų paroda. Fotografijos bus eksponuojamos 30 dienų.

„Eksponuojamus darbus jau matė daugelio Europos ir pasaulio šalių gyventojai, be to, darbus bus galima ir išsigyti, — *Draugai sakė parodą rengiantis fotografo sūnus Povilas Požerskis*, padedamas kietui vietinių asmenų. — Amerikos publikai pristatoma fotografijos parinktos iš įvairių menininko darbų serijų, sukurtų per pastaruosius dvidešimt metų“.

Povilas kviečia visus aplankyti parodą, kuri vyks „The Norwich Arts Council“ galerijoje, 60 Broadway, Norwich, CT, nuo spalio 3 iki spalio 30

dienos. Platesnę informaciją suteiks Povilas — rašykite jam elektroniniu paštu RomasPhoto2003@yahoo.com

Romualdas Požerskis.

V. Juozapaitis vėl JAV-se

V. Juozapaitis W. M. Mozart „Don Giovanni“ operoje.

Neabejotina, kad Vytautas Juozapaitis šiuo metu Lietuvoje yra vienas labiausiai pasižymėjusių solistų. Tačiau jis žinomas ir plačiame pasaulyje — sėkmingai gastroliavęs Belgijoje, Olandijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Indijoje, Japonijoje, Taivane, Norvegijoje, Kanadoje, Lenkijoje, Rusijoje, Ispanijoje, JAV-se ir daug kitur. Amerikos lietuviai jį pažįsta iš Čikagos Lietuvos operos pastatymų ir kitų koncertų. Visur V. Juozapaitis yra laukiamas ir palankiai sutinkamas.

V. Juozapaitis yra atlikęs pagrindinius vaidmenis R.

Wagner, G. Rossini, W. A. Mozart, G. Verdi, G. Puccini, G. Bizet, Ch. Gounod ir kitų kompozitorių operose, tačiau jo repertuare gausu kamerinės bei vokalinės lyrikos kūrinių, kuriuos jis atlieka solinių koncertų metu tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Vienas svarbesnių V. Juozapaitis pasirodymų buvo 2001 m. rugsėjo 21 d. koncertas Dubline (Airijoje) — Lietuvos prezidento Valdo Adamkaus valstybinio vizito Airijos Respublikoje metu V. Juozapaitis reprezentavo Lietuvos meną, atlikdamas lietuvių ir pasaulio kompozitorių kūrybą.

Be koncertinės ir teatrinės veiklos Vytautas Juozapaitis nuo 1996 m. dirba pedagoginį darbą — yra Lietuvos Muzikos akademijos dainavimo katedros lektorius. Už kūrybinę bei visuomeninę veiklą jis Lietuvos prezidento dekretu buvo apdovanotas ordinu „Už nuopelnus Lietuvai“.

Š.m. rugsėjo ir spalio mėnesį sol. Vytautas Juozapaitis vėl lankysis Jungtinėse Valstijose ir visoje eilėje teatrų at-

liks W. A. Mozart operos „Don Giovanni“ pagrindinį vaidmenį. Solistas apgailestauja, kad šį kartą neteks pasirodyti lietuvių scenose, bet tikisi, kad mūsų tautiečiai, kuriems tik įmanoma, atvyks jo pasiklausyti amerikietiškoje operoje.

Šeštadienį, spalio 20 d., „Landsdale Community Concerts Ass. — North Penn High School“;

antradienį, rugsėjo 23 d., ketvirtadienį, rugsėjo 25 ir sekmadienį, rugsėjo 28 d. — Boston, MA; Cutler Majestic Theatre;

antradienį, rugsėjo 30 d., Durham, NH — Johnson Theater, University of NH;

trečiadienį, spalio 1 d. — Burlington, VT, Flynn Theater, University of VT;

penktadienį, spalio 3 d., New Brunswick, NJ — State Theater New Brunswick;

sekmadienį, spalio 5 d., Asheville, NC — Thomas Wolfe Auditorium;

ketvirtadienį, spalio 9 d., St. Louis, MO — Blanche M. Touhill Perf. Arts Center;

penktadienį, spalio 10 d., Springfield, IL — Sangamon Auditorium, University of Illinois at Springfield.

Pianisto Andriaus Žlabio laimėjimai

Tarptautinės pianistų varžybos

Robert Casadesus draugija 1975 metais Cleveland Muzikos institute įkūrė Tarptautines pianistų varžybas, kuriose bandė laimėti ir keletas lietuvių pianistų. 1989 metais šeštą vietą laimėjo Eglė Janulevičiūtė. Su Janulevičiūte varžybose dalyvavo Jurgis Karnavičius ir vėlesniais metais Petras Geniušas.

1994 metais buvo pakeistas varžybų pavadinimas; dabar oficialus pavadinimas „Cleveland International Piano Competition“. Lietuviams šiais metais atstovauja Andrius Žlabys 26 metų lietuvis iš Vilniaus.

Žlabio grojimas pirmėse ir finalinėse varžybose publikos buvo sutiktas su ovacijomis ir plojimu, pakilus nuo kėdžių. Daugiausiai jį palaikė Muzikos instituto studentai (kur jis studijuoja) ir Cleveland lietuvių. Bet teisėjai su kompiuterizuotu balsavimu nekreipė dėmesio į aplodismentus. Andriui buvo skirta ketvirta vieta. Dovana — 7,500 dolerių. Trečia vieta teko rusui Konstantinui Soukhovetski — 10,000 dol. Antroji premija korėjiečiai Soyeon Lee — 15,000 dol. ir pirmoji — 20 metų japonui, studijuojančiam Paryžiuje, Kotaro Fukuma — 20,000 dol., koncertas Lincoln centre New York ir dvejetainis metam suplanuoti koncertai su 31 simfoniniu orkestru.

Po kiekvienos serijos Cleveland Plain Dealer muzikos kritikas Donald Rosenberg šiltai aprašydavo Andriaus grojimą. Ištraukos: „Jo pasirinkimas trijų B — Bach, Beethoven — ir Brahms uzbūrė publiką... Pusefinalinėse varžybose kritikas straipsniui davė didelėmis raidėmis antraštę... Lithuanian's risky program draws biggest ovation of all...“

Čia Andrius publiką pritrėkė su Prokofiev sonata No 7.

Finalinės varžybos vyko Cleveland Orkestro rūmuose-Severance Hall. Pianistai grojo su Clevelando orkestru, diriguoju Jaha Ling.

Andrius grojo milžinišką Brahms koncertą fortepijonui ir orkestrui Nr. 1. Vėl ovacijos, pilna Severance hall publikos, Andrius kelis kartus suaukiamas į sceną. Netrukus skelbiami rezultatai, visų nusivylimui, Andriui skiriama ketvirta vieta. Skirtosi būriai nusiminusių lietuvių.

Sekmadienį ryto Cleveland Plain Dealer vėl negaili gerų žodžių... Solistas pradėjo lėtąją dalį beveik negirdimais

Pianistas Andrius Žlabys.

garsais, kurie kilo palaipsniui, iki įtūsusio, stipraus, audringo, pilno aistros finalo...

Andriaus mokytojas, pianistas Sergei Babayan įpusėjęs varžyboms prasiarė: įėjus Andrius ir nelaimės, jo kelias — neabejotina pianisto karjera, Andrius toliau studijuos Cleveland Muzikos institute ir ieškos kelių į meno viršūnes.

Koncertas Cleveland, Ohio

Rugpjūtio 29 d. Dievo Motinos parapijos salėje įvyko stebuklas, kuriuo neabejojo tik klebonas kun. Gediminas Kijauskas, o dauguma mūsų buvome skeptiški. Kaip galima pripildyti salę, kai į mūsų renginius ateina vos du šimtai žmonių!

Stebuklas įvyko. Salė buvo pilna. Andrius Žlabys turi savo gerbėjų būrį. Salę pripildė amerikiečiai!

Dievo Motinos parapija žaibiškai suorganizavo šį koncertą. Daug svarbių darbų atliko LR garbės konsule Ingrida Bublienė. Jos dėka sukviešti amerikiečiai. Apie koncertą žinios paskleistos amerikiečių spaudoje ir asmeniškai pakviesti net Tarptautinio pianistų konkurso mėcenatai. Korpi Giedra malšino troškulį, paruošusios elegantišką barą. J. Bublienės dėka, stalas lūžo nuo vaišių.

Andrius Žlabys šiam koncertui pasirinko neilgą programą, nes tikslas buvo ne tik jį išgirsti, bet pagerbti ir apdovanojoti. Koncerto programa: Preludės and Fugos in C Minor and F sharp major — J.S. Bach; Fantasia in C Minor. K 396 — V.V. Mozart; Sonata in D Minor, Op.31, No 2 — L. van Beethoven; (Largo Allegro, Adagio, Allegretto); Preludė, Chorale, and Fugue — C. Franck. Bisui girdėjom Johannes Brahms „Intermezzo“.

Andriaus Žlabio grojimo profesionalus, nuoširdus vertinimas, išspausdintas 26 d. *Dirvoje* (autorius Vytautas Matulionis). Šio koncerto proga cituosiu jo žodžius, kuriais baigia ilgą Tarptautinio pianistų konkurso aprašymą:

„...Andrius Žlabys yra platių muzikinių akiračių menininkas, koncertinei scenai visiškai pribrendęs pianistas. Jis nebevingia stubbinančios dramos, tiesiog ją mėgaujasi, bet kartu nesibaido ir švelniausiu, jautriausiu muzikinės poezijos gelmiu, ir jose slypintįjį jausmų, kuriuos jis nušėluviai salei atskleidžia nesidrovėdamas. Joks kompozitoriaus iššūkis jo nebaugina. Į kiekvieną iššūkį jis žvelgia drąsiai, jo mįslė spėja greit, tiksliai ir savotiškai, nepataikaudamas nei klausytojų, nei teisėjų skoniui.“

Šio plieninių pirštų pianisto skambinime jėga eina koja kojon su begaliniu švelnumu, angelišku *pianissimo*. Tokia gili muzikos ir jausmo vienovė pasitaiko retai, bet kai pianistui tai pavyksta, jis tampa burtininku“.

Dievo Motinos parapija eilę metų rengė neeilinius koncertus. Čia girdėjom visus Clevelando pianistus, pianistus, dainininkus; čia pastogė ir paramą turėjo „Grandinėle“. Buvo organizuojami koncertai su simfoniniais orkestrais. Ne visuomet buvo pataikaujama populiariam publikos skoniui. Čia buvo atliekami nauji kompozitorių kūriniai. Visi koncertai puikiai suorganizuoti. Nijolės Kersnauskaitės redaguotos programos paliks Clevelando lietuvių istorijoje. Dievo Motinos parapija kun. Gedimino Kijausko, SJ, vadovybėje yra lietuviško gyvenimo kultūros centras.

Aldona Stempuzienė

Keli žodžiai apie gerbėją...

Atkelta iš 3 psl.

Mat vaikystę jis praleido Turkijoje, turėdamas aukle paprastą graikę, kalbančią vien savo gimtąja kalba. Kai su susirgusiu maliarijas sunum, tėvai grįžo į Tilzę, vėl ta pati istorija. Tik šiuokart tarnaitė buvo sesė lietuvaitė, o ir tėvas panoro, kad vaikas išmoktų tą „išnykstančios genties“ kalbą, ne bet kaip, o dorai ir taisyklingai. Dovanų jam Vydūno rašytą *Vadovą lietuvių kalbai pramokti*. Viktorėlis, (jam buvo vos dešimt metų) taip šauniai pramoko, kad vėliau, kai Vydūnas metėsi ruošti antrą savo vadovo laidą, jam tartininkavo savo patarimais.

Baigęs eksternu Tilžės gimnaziją, Falkenhahn studijuoja Karaliaučiaus universitete teologiją, sanskritą, slavistiką ir baltistiką. Prof. Jurgio Gerulio (Georg Gerullis) patarimais, jis pasirenka savo disertacijai temą apie Joną Bretkuną, kurią vėliau išleisdžia atskiru leidiniu. Dalį egzempliorių išsiuntinėja savo kolegoms. Senosios mūsų raštijos tyrėjas Vaclovas Biržiška pripažįsta leidinį „monumentalia studija“. Nepaisydamas hitlerinių rasinės drausmės nuostatų, Falkenhahn neaplenkia, siūsdamas savo dovanas, ne žymiojo baltisto Ernsto Fraenkelio, žydų tautybės mokslininko.

Kalbų mokėjimas apsaugo Falkenhahn nuo dalyvavimo mūšiuose. Jis vertėjauja Rytų fronte, darbuojasi štabe. Ne paisant to, visvien karui baigiantis, patenka į Kuršo apsuptyje žiedą iš kurio jam pagaliau pasiseka pasprukti su būreliu vyrų į atvirą jūrą. Valtelės, kurią nuolatos apšauda priešas, igulai pagaliau pasiseka būti anglų internuotai. Stebuklingu būdu apie jo buvimą belaisvių stovykloje sužino Fraenkelis, kuriam reikalingas sekretorius, ir Falkenhahn išlaisvinamas. Darbuojasi pradžioj Hamburge, vėliau Berlyno Humboldt universitete, be kitų dalykų dėstydamas ir lietuvių kalbą. 1959 metais jam suteikiamas profesoriaus titulas.

Su tokią gyvenimišką patirtį turinčiu žmogumi gal ir nebuvu sunku sutarti, bet Sabaliauskas prisipažįsta, kad buvo nelauktumų:

„Svečiui be manęs buvo sunkoka išsiversti, nes Neringos viešbutyje ir restorane turėjau pasirašinėti visas jo sąskaitas. Svečio išlaikymui buvo skirta nemaža pinigų suma. Pavyzdžiui, per pietus mudu galėjome ne tik socialiai prisivalgyti, bet ir išgerti butelį vyno. Deja, netrukus paaiškėjo, kad profesorius ne tik abstinėntas, bet ir vegetaras. Tai buvo Vydūno įtaka. Vienas gerti vyno ne drįsau, o pinigų leidau šo-

koladui, kurį profesorius mielai pasiimdavo ir išdalydavo.“

Kartą suorganizavau net ir šaunią puotą. Vakare visas būrys (buvo ir profesorius, Jurgis Lebedys) po „Jūratos ir Kastyčio“ spektaklio nuėjome į restoraną. Čia prie mūsų prisidėjo ir su Falkenhahn viešbutyje susidraugavęs, tuo metu Lietuvoje viešėjęs, Amerikos komunistų veikėjas Antanas Bimba. Kadangi dauguma svečių nebuvo nei abstinėntai, nei vegetarai, pradėjau jaudintis, kad neviršytiau išlaidų limito, todėl oficiančias mandagiai paklausiau, ar ji dalies sumos negalėtų įrašyti į Bimbos sąskaitą. Nesijaudinkite, aš jau viską įrašiau į jo sąskaitą — nuraminu mane geroji oficiančė. Į jo sąskaitą kas nori, tas ir rašo“.

Idomių dalykų atskleidžiama *Šiaurės Atėnų* tekste ir apie Antano Venclovos laikyseną mūsų kultūrinio paveldo atžvilgiu. „Labai malonius prisiminimus, — rašo Sabaliauskas, — paliko mudviejų apsilankymas Antano Venclovos namuose. Venclova pirmausia aprodė biblioteką. Gražiai mus vaišino. Supratau, kad anekdotai apie suvalkietiška Venclovos šykštumą yra iš piršto laužti. Čia pirmą kartą pajutau, koks karštas vydukininkas yra profesorius Falkenhahn. Jis mums parodė, kad ir po Lietuvą keliauja su Vydūno nuotrauka kišenėje. Paskui jis pradėjo priekaištauti Venclovai, kodėl lie-

tuviai išsižadėjo Vydūno. Juk tai lietuviškas Šekspyras, sakė profesorius. Venclova aiškinosi, kad mes Vydūno neišsižadėjome, tik laukiame patogios progos, kada galėsime jį susigrąžinti. Girdi, lengviausia tai padaryti, kai ateina koks svarbesnis to asmens jubiliejus. Iš tikrųjų, po poros metų Lietuvoje jau buvo švenčiamos Vydūno 100-sios gimimo metinės, išleisti jo raštai.“

Tada dar nežinojau, kad Falkenhahn po karo Vydūną buvo aplankęs Detmoldėje ir kad jis daug buvo padėjęs Vydūnui, kai šis rašė veikalą *Septyni šimtmečiai vokiečių ir lietuvių santykių (1932)*“.

Po pirmojo apsilankymo profesorius Falkenhahn pradėjo ir Lietuvą važinėti dažniau. Susirado čia nemažai draugų. Nutarė Lietuvoje švesti ir savo aštuoniasdešimties metų jubiliejų. Iš vagono profesorius šį kartą išlipo su jauna gražule žmona. Tačiau užot anų penkių fotoaparatus, rankoje laikė lazdelę. Kai mes priejome vėl prie paties „Neringos“ viešbučio durų, pasakiau: „Profesoriau, kaip greitai bėga laikas — juk taip neseniai, rodos, mes čia buvome.“ „Taip pat ir aš jau labai greitas,“ — nusišypsodamas, i lazdelę rodydamas, atsakė Falkenhahn.

Minėjimas praėjo labai gražiai. Per minėjimą Falkenhahn debiutavo ir grožinė kūryba. Jo žmona perskaitė novelę apie Joną Bretkuną.

Kai dabar prisimenu profesorius Falkenhahn, vis dėlto man atrodo, kad jis buvo daugiau menininkas, negu mokslininkas. Bent jau iki dvidešimt penkerių metų jis svajojo būti tik dailininku. Dar ir senatvėje jis Berlyne lankė specialius piešimo kursus. Kartą ateinu į tą Rūtų gatvę. Profesorius, chalatu apsivilkęs, susikaupęs, vandeniniais dažais tapo saulėgrąžą. Manęs prašo palaukti, nes prie saulės jau slenkąs debesėlis, kuris jam sugadins visą vaizdą. Būdamas šešiasdešimt devynerių metų, Falkenhahn pradėjo mokytis groti smuiku. Su smuiku Falkenhahn keliaudavo ir į Lietuvą. Dabar tas smuikas tyliai ilisi Kaune, Maironio literatūros

muziejuje. Į čia jį su rankraščiais, paveikslais ir kitais Falkenhahn daiktais iš Berlyno atgabeno jo bičiulis, dailininkas Petras Repšys. Beje, Berlyne Falkenhahn buvo susidraugavęs ir su ten gyvenusiu mūsų dailininku Algimantu Švėgžda. Tačiau daugiausia jis bendravo su Berlyne dirbusiu žurnalistu Leonu Stepansku.

Idmiosis ir pedagoginės Falkenhahn pažiūros. Savo vaikams jis aiškines, kad gerai mokytis reikia tik tuos dalykus, kurie patinka, o visa kita — nesvarbu. Kai Falkenhahn vaikais mokėsi vidurinėje mokykloje, jam kartais tekdavo pakeisti susirgusius įvairių dalykų mokytojus, daugiausia dėstęs piešimą. Į discipliną jis

nelabai kreipė dėmesio. Kartą, atėjęs į klasę, o keli vaikai stovi ant mokytojo staliuko. Mokytojas visai neišsigandęs. Jis pasiūlė mokiniams pasiekti rekordą — kiek vaikų gali sulipti ant mokytojo staliuko. Kai rekordas buvo pasiektas, vaikai netrukus išmavo ir smarkiai dirbo.

Bet bene originaliausias buvo jo atsiveikimas su šiuo pasauliu ir visais, su kuriais jis taip lengvai susidraugavo. Mirė Viktoras Falkenhahn 1987 m. balandžio 16 d. Berlyne. Jo palaikai buvo sudeginti, pelenai išbarstyti Berlyno urnų kalnelyje, o draugams, net artimesiems, apie profesorius miršį pranešta tiksliai po dešimties dienų. Toks buvo velionio noras.